

201070

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

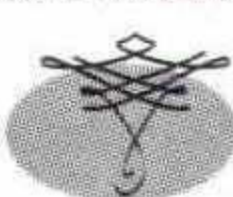
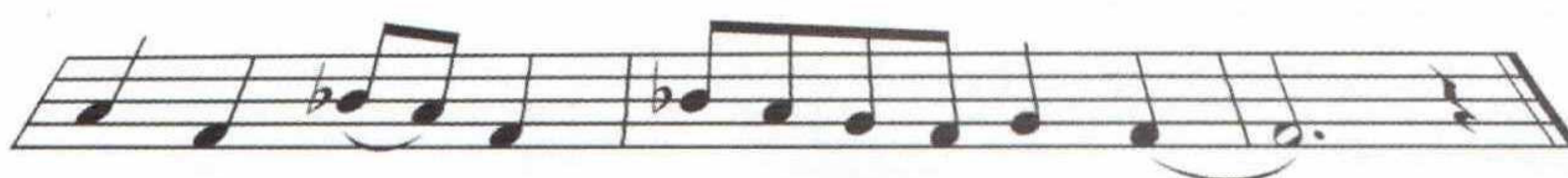
Дитячий садок

ШКІЛЬНИЙ
СВІТ
ЕКСПЕРТ
у галузі освіти

МИСТЕЦТВО

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС
для методистів, вихователів, музичних керівників, хореографів

Число 4 (20)
2011

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

ВИЗНАЧНА ПОДІЯ 2

Колискова пісня

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ 5

Розвивальне спрямування дитячого
конструювання

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ 10

Ознайомлення із творами живопису:
І. Шишкін. «Зима»

МИСТЕЦЬКІ ЦІННОСТІ 12

Казкова картинна галерея

МИСТЕЦТВО • ПЕДАГОГ • ДІТИ

ВЕЛИКА ЛІТЕРАТУРА МАЛЕНЬКОЇ ДИТИНИ 18

«Чаю воскресіння з мертвих»

Веселі рими обдарованій дитині

Поезію цікаву складала дитвора

МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ

КОЖНА ДИТИНА – АКТОР 26

Навчіть мене розуму!

Пригоди Колобка

МУЗИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ

ЩОБ ДІЯТИ, ВАРТО ЗНАТИ 31

Казки народів світу про чарівний вплив
музичних інструментів

СВЯТО МИСТЕЦТВА 32

Тиждень музики

Чарівна музика життя

ПІСЕННИЙ ВСЕСВІТ ДИТИНСТВА 40

Новий рік!

СЦЕНАРНО-ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ 44

Слухання музичної казки

Святий Миколаю, до нас завітай

Зимові свята

Різдво Христове

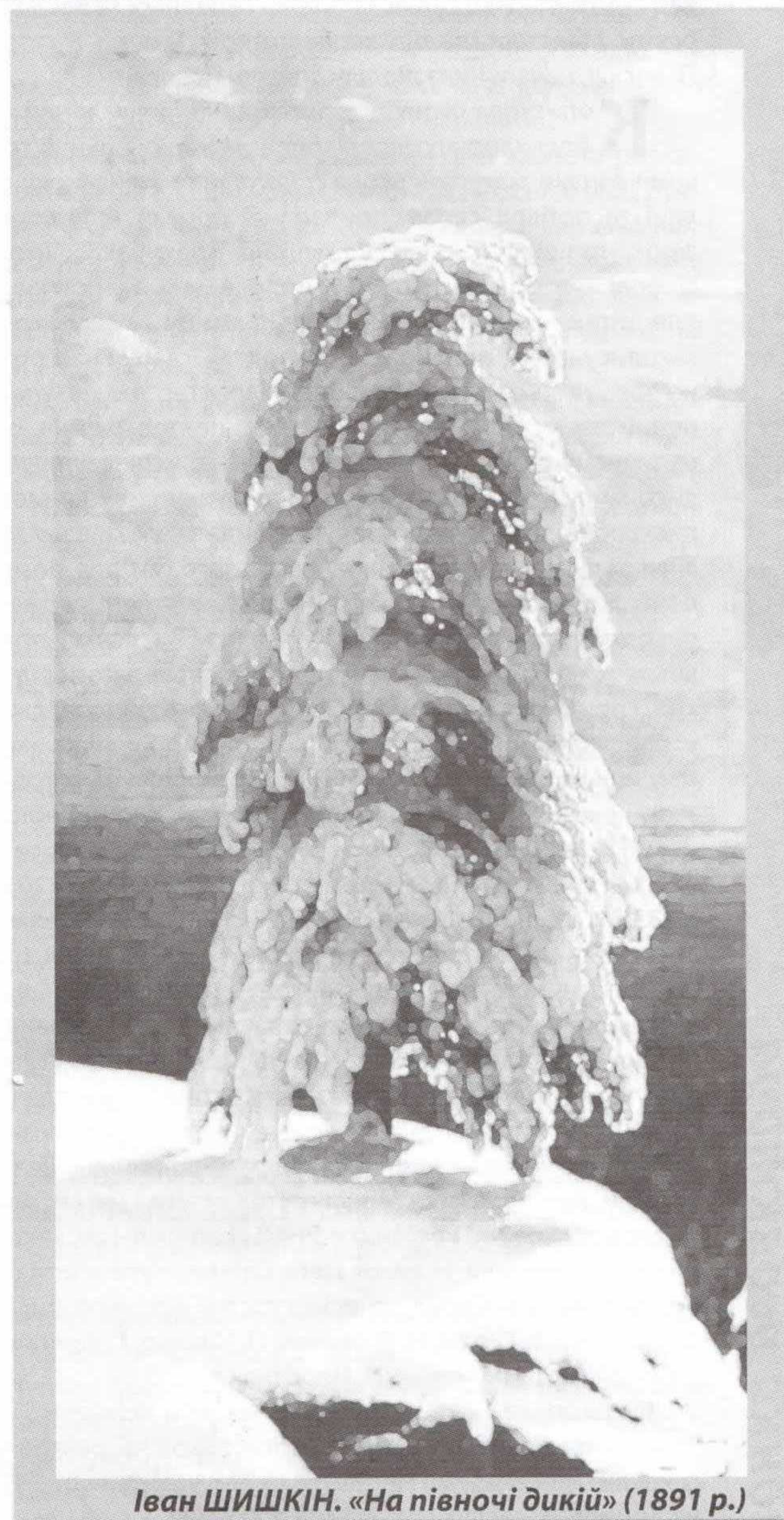
Нові пригоди Попелюшки

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

ВАШІ ЛИСТИ 60

Встановлюємо творчі стосунки

Іван ШИШКІН. «На півночі дикій» (1891 р.)

Творчий фахівець

завжди встигає передплатити «Дитячий садок. Мистецтво»!

Передплатний індекс 91492

Із 2012 року видання виходитиме 1 раз на 2 місяці у кольоровій обкладинці

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ

РОЗВИВАЛЬНЕ СПРЯМУВАННЯ ДИТЯЧОГО КОНСТРУЮВАННЯ

Наталія ГОЛОТА,

доцент кафедри педагогіки Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. пед. наук

Образотворча діяльність дітей

Традиційною є класифікація видів конструювання за матеріалами, з яких виготовляють об'єкти. Найбільш розробленим і потенційно важливим для розвитку дітей є конструювання з будівельного матеріалу та з деталей конструкторів.

Конструювання з будівельного матеріалу

Завдяки багатофункціональності і водночас досить простим способам створення конструкцій будівельний матеріал починають використовувати у роботі з дітьми дуже рано (з 2-х років). Як зазначала З. Лиштван, жоден вид дитячої зображувальної діяльності не дає такої чіткості образу, як конструювання з будівельного матеріалу. Зображення в малюнку та ліпленні дається дитині нелегко. Під час зведення споруди з будівельного матеріалу думки дитини зосереджені на конструюванні предмета з уже готових і правильних за формою частин, що перебувають одна з одною у певному співвідношенні. Створення предмета в цьому виді конструювання досягається з меншими труднощами.

У конструюванні з будівельного матеріалу діти можуть удосконалювати свої конструкції (завдяки певній формі його деталей і можливості їх перекомпонувати). Цей вид конструювання розвиває у дітей інтерес до техніки. Дошкільнята отримують певні відомості технічного характеру, ознайомлюються з найпростішими властивостями геометричних тіл, у них розвивається спостережливість.

Конструювання з будівельного матеріалу розвиває мислення дітей. Визначення під час спостереження конструктивних особливостей споруд, відтворення за зразком будівель (на початковому етапі оволодіння конструюванням з будівельного матеріалу) спонукає дитину порівнювати, аналізувати, синтезувати, встановлювати властивості і відмінності, привчає не задовольнятися випадковим вирішенням конструктивного завдання, а знаходити доцільніше.

Завдання конструювання з будівельного матеріалу

для дітей раннього віку (2—3 роки)

- формувати у дітей інтерес до конструювання;
- ознайомити з можливостями будівельного матеріалу;
- залучити до створення найпростіших конструкцій;
- формувати уявлення про колір, форму, величину та початкові просторові уявлення (довжина, висота, взаємне розміщення предметів).

Конструювання в цьому віці пов'язане із сюжетно-зображувальною грою, воно виступає і як її елемент, і як засіб для розігрування простих сюжетів. Останнє є мотивом для створення нескладних конструкцій. Тому воно й називається «сюжетним конструюванням»: діти будують ліжечко і вкладають ляльку спати.

Завдання конструювання з будівельного матеріалу

для дітей молодшого дошкільного віку (3—4 роки)

- ознайомити дітей з деталями будівельного матеріалу (цеглинки, кубики, призма, пластини), навчити правильно їх називати;

- навчити розрізняти вузький і широкий бік цеглинок; ставити їх вертикально і горизонтально, щільно одну до одної; замикати простір;

- навчити співвідносити розміри будови з розмірами іграшок.

З трьох років дітей починають вчити не лише розрізняти, а й правильно називати основні деталі (цеглинки, кубики, призма, пластини). Для молодшого дошкільного віку найбільш адекватним є конструювання за зразками, яке представлене у вигляді конструкції однієї тематики, що поступово ускладнюється, та їх перетворення відповідно до певних умов, заданих як вербально, так і через предмети. Наприклад, для дітей цього віку пропонують дві теми — «Будиночки» і «Трамвайчики», кожна з яких представлена п'ятьма основними конструкціями (зразками), що ускладнюються до десяти і більше варіантів. Останні отримані в результаті вирішення дітьми завдань на перетворення зразків зі збереженням заданого в них принципу конструювання на зразок «побудуй такий самий будинок, але вищий» і т. ін. Діти самі знаходять нові для них способи вирішень — надбудову і прибудову без порушення при цьому заданого чергування деталей.

На перших двох-трьох заняттях у дітей формують уміння розміщувати цеглинки в ряд на площині: робити довгі й короткі стежки, трамвайну колію. При цьому їх не лише вчать розрізняти просторові ознаки «короткий — довгий», «вузький — широкий», а й правильно називати їх.

На цих заняттях дітей навчають двох способів зміни будови у довжину: 1) заміни малих деталей на більші; 2) спосіб прибудови. Наприклад: діти будують коротку доріжку, вихователь пропонує їм зробити це по-різному: замінити цеглинки пластинами чи до вже готової короткої доріжки приставити ще кілька цеглинок — і тоді виходить довга доріжка. При цьому важливо допомогти дітям виокремити ці способи із загального контексту діяльності та усвідомити їх.

На наступних двох-трьох заняттях діти навчаються ставити цеглинки вертикально на вузьку довгу і вузьку коротку площини — спочатку щільно одна до одної, а потім на рівні відстані одна від одної, замикати простір. Отже, молодші дошкільнята будують тин. Дітям цього віку важко замикати простір чотирикутником, тому було б непогано, якби вихователь поставив по кутах стовпчики (з кубиків), після чого діти поставлять між ними цеглинки.

Важливо не лише те, щоб діти навчилися деяких технічних прийомів роботи з матеріалом, уміли б точно відтворювати будову, а й те, щоб вони навчилися за допомогою цього матеріалу вільно втілювати свої задуми.

На інших заняттях у цій віковій групі діти створюють будинки, транспорт (трамваї), меблі.

Для успішного використання зразка у навчанні конструювання вихователь на початку кожного заняття орга-

нізовує його обстеження у певній послідовності. Спочатку педагог звертає увагу на об'єкт загалом (що це таке, якої форми), потім виокремлює його частини (стілець складається з чотирьох ніжок, сидіння, спинки) та їх просторове розміщення стосовно одна до одної; згодом — деталі, з яких побудована кожна частина (кубики, пластини); наприкінці звертає увагу на об'єкт загалом. Порядок обстеження зразка має відповідати послідовності зведення будови (спочатку ніжки столу, потім кришка), що полегшує дітям процес конструювання. Таке обстеження зразків будов поступово привчає дітей до самостійного і цілеспрямованого аналізу предметів.

На останніх заняттях діти засвоюють зведення різних варіантів воріт (із цеглинок, кубиків, пластин), вчать розміщувати деталі вертикально, робити найпростіше перекриття. Важливо навчити дошкільнят визначати відстань між стовпчиками, оскільки від цього залежить установа та перекриття воріт. Зводячи ворота із пластин, слід показати дітям, як зробити ворота стійкішими: пластини закріплювати з обох боків призмами.

Під час спорудження низьких і високих воріт доцільно показати дітям різні способи зміни висоти конструкції і надати дошкільням право вибору. Наприклад, високі ворота можна побудувати, замінюючи кубики пластинами, а можна до кубиків уже побудованих низьких воріт додати ще кілька кубиків. Наприкінці заняття вихователь разом із дітьми обговорює, хто і як змінював висоту заданої у зразку конструкції.

Завдання конструювання з будівельного матеріалу

для дітей середнього дошкільного віку (4—5 років)

- ознайомити дітей з новими деталями будівельного матеріалу (циліндр, арка, брусек), навчити розрізняти їх, правильно називати і застосовувати відповідно до їх конструктивних властивостей;

- вчити дітей самостійно аналізувати схожі об'єкти (визначати в них спільне та відмінне) і на цій основі формувати узагальнені уявлення про них;

- закріплювати вміння добирати потрібні для будівлі матеріали, планувати послідовність її виконання;

- вчити передавати практичне призначення будівлі.

У цій віковій групі особливу увагу також приділяють організації обстеження зразків за певною схемою, що забезпечує формування у дітей цілісно-розчленованих уявлень про об'єкти.

Передусім ідеться про порівняння різних зразків будівель, визначення в них спільного й відмінного або формування вміння аналізувати схожі (близькі) об'єкти, що сприяє розвитку в дітей диференціації схожих елементів. Усі основні конструкції задаються у певній послідовності, щоб робота над однією з них готувала до виконання наступної.

Варіанти основних конструкцій діти створюють самі через перетворення зразків за висотою, довжиною і шириною, способами, що дають змогу їм надалі вирішувати завдання з елементами проблемності, які потребують вибору адекватного способу виконання. Діти самостійно обирають один із двох способів конструювання: надбудову чи прибудову.

Спочатку дошкільням пропонують уже відому тематику конструкцій (ворота, тин, трамвай, потяг, меблі). Об'єкт і його розміри діти обирають самі. Заняття у цій віковій групі проводять переважно за таким планом:

- обстеження зразка будови за певною схемою і порівняння його з попередньою конструкцією (визначення спільного і відмінного);

- відтворення зразка дітьми;

- самостійне перетворення зразка за завданням вихователя.

Зважаючи на те, що дітям цієї вікової групи ще важко визначати в іграшці, що виражає умову завдання («побудуй для ляльки будинок»), а в будові — її просторові ознаки (висоту, довжину, ширину) і співвідносити їх між собою, слід приділяти увагу організації обстеження зразків для забезпечення формування узагальнених уявлень про об'єкти, що конструюються.

Розглядаючи предмет, дошкільнята зазвичай сприймають окремі його частини, які викликають у них інтерес, а не весь предмет загалом, отже, уявлення про предмет може бути неповним і відтворити його буде складно.

Під час самостійних перетворень заданих конструкцій діти вчать визначати в об'єктах просторові характеристики, які часто змінюються (висота, довжина, ширина), що надалі дає змогу їм створювати конструкції відповідно до розмірів іграшок (будинки для ляльки, гараж для автомобілів тощо).

У навчанні конструювання передбачається не лише ускладнення конструкції одного й того самого об'єкта і з огляду на це ускладнення практичних дій, а й забезпечення активної пошукової діяльності дітей. У них формуються узагальнені способи дії та узагальнені уявлення про об'єкти, що конструюються, навички аналітичної діяльності, вміння аналізувати зразки, близькі за конструкцією, і на основі цього аналізу змінювати їх відповідно до заданих умов; розвиваються комбінаторика, активність і самостійність мислення.

Виконання завдань супроводжується активною пошуковою діяльністю дітей. Діти вже вміють перетворювати конструкції за висотою і довжиною, але зміна конструкції (наприклад, будиночків) пов'язана із практичною пошуковою діяльністю: які стіни доцільно збільшити за довжиною і як саме. До вибору доцільне рішення діти обирають після неодноразових спроб. У кінці заняття вони обговорюють правильні й неправильні рішення, шукають способи виправлення помилок.

Заняття можна організовувати і з усіма дітьми, і з підгрупами дітей. Це залежить від рівня розвитку дитячої діяльності і від кількості матеріалу.

Завдання конструювання з будівельного матеріалу

для дітей старшого дошкільного віку (5—6 років)

- використовувати у конструюванні об'ємні геометричні фігури: куб, призму, циліндр, конус і площинні фігури: квадрат, трикутник, прямокутник, круг;

- вчити дітей самостійно аналізувати об'єкт, визначати в ньому основні частини і деталі, їх складові, з'ясовувати призначення кожної з них;

- формувати вміння співвідносити розміри окремих частин конструкцій з розмірами предметів, що виражають призначення конструкції;

- вчити на основі аналізу зразка знаходити окремі конструктивні рішення;

- формувати в дітей вміння перетворювати зразок відповідно до заданих умов (створювати задуми конструкції згідно з конкретними умовами, аналізувати ці умови і на основі аналізу будувати й контролювати власну практичну діяльність);

- створювати задум конструкції відповідно до кількох умов, виражених вербально та предметно;

- самостійно добирати будівельний матеріал відповідно до задуму;

- вчити дітей споруджувати різні будови, об'єднані спільним змістом;

- планувати спільну діяльність; колективно створювати задуми будов і реалізувати їх.

Для того, щоб навчити дітей створювати власні конструкції відповідно до умов їх використання (що дуже важливо для розвитку образного мислення і творчості), потрібно спочатку давати завдання на перетворення зразків згідно з певними умовами. Постановка таких завдань сприяє розгортанню активної пошукової діяльності — діти добирають відповідний матеріал, практично випробовують окремі рішення, що позитивно впливає на розвиток самостійності, ініціативи, творчості, на формування вміння планувати досить складну діяльність. Останнє пов'язане з розвитком у дітей вміння аналізувати умови завдання, вибудовувати послідовність виконання і шукати способи створення конструкції, що відповідає заданим умовам.

Починаючи нову тему, педагог тільки на першому занятті пропонує фото будівлі, споруди, макет, що є зразком для дітей старшого дошкільного віку. Аналізуючи такий зразок, діти набувають знань і вмінь, потрібних для самостійного виконання наступних завдань. Під час аналізу зразка увагу дітей варто звертати на:

- встановлення практичного призначення об'єкта;
- визначення основних частин, їх просторового розміщення;
- встановлення їх функціонального призначення відповідно до призначення об'єкта загалом.

Надалі вихователь задає дітям лише умови, яким має відповідати їх будова. Ці умови відображають залежність конструкції від її практичного призначення. Наприклад, побудувати житловий будинок або дитячий садок.

У навчанні дітей цього віку конструювання переважно використовуються прийоми, які спираються на уявлення та уяву дітей, вміння виконувати вказівки чи керуватися малюнками, фотографіями, макетами, моделями. Зразок будови, який виконав вихователь, можна використовувати, коли дітям пропонують самостійно перевірити його відповідно до певних умов, зберігши при цьому задану конструкцію (наприклад, побудувати такий самий будинок, але з трьома під'їздами). Під час пояснення завдання використовують частковий показ нового способу конструювання (наприклад, зробити балкон будинку).

Застосування таких завдань значно активізує мислення дітей, їхню самостійну пошукову діяльність. У результаті формуються узагальнені способи аналізу умов завдань та їх співвіднесення з кінцевою метою, що забезпечує чітку й цілеспрямовану практичну діяльність дошкільнят, націлює їх на самостійні пошуки.

У результаті врахування кількості умов, що постійно зростає і стосується одного й того самого об'єкта, діти вчаться аналізувати ці умови, співвідносити їх з властивостями будови (довжину моста із шириною річки тощо) і на цій основі створювати різні задуми та планувати свою практичну діяльність.

Для навчання дітей будувати колективно (створювати задум споруди, обговорювати попередню практичну діяльність тощо) доцільно запропонувати створювати конструкції, об'єднані одним змістом. Особливу увагу слід приділяти формуванню у дітей просторового орієнтування і розвитку на цій основі конструктивної творчості. Щоб вільно і творчо втілювати задуми, у дітей мають бути досить гнучкі просторові уявлення. Мисленнєве оперування образами — важлива складова уяви і творчого конструювання. Старші дошкільнята мають уміти правильно розміщувати деякі об'єкти один відповідно до одного за загальним задумом: будинки на площі слід розміщувати фасадом до центру, дитячий садок має бути між будинками, віддалений від проїжджої частини вулиці тощо.

У результаті такої діяльності діти набувають умінь конструювати за темою, за власним задумом, можуть самі визначати умови, яким повинна відповідати їхня будова, тобто ставити перед собою завдання і створювати оригінальні конструкції, досить складні за структурою і комбінаторикою деталей. Діяльність дітей вирізняється пошуком нових вирішень, їхнім обговоренням з іншими членами мікрогрупи.

Конструювання з деталей конструкторів

Конструювання з деталей конструкторів, що мають різні способи кріплення (пази, штифти, гайки, шипи тощо), так само, як і конструювання з будівельного матеріалу, належить до технічного типу конструювання.

Основні деталі конструкторів мають геометричну форму. Їх поєднання в різних комбінаціях дає змогу відображати реальні об'єкти, моделювати їх структуру з погляду функціонального призначення кожного. Водночас діти можуть втілювати у конструкціях фантастичні образи, які не існують у житті.

У практиці дошкільного виховання цей вид конструювання належить до досить складної діяльності, яка має репродуктивний (відтворювальний) характер. Майже кожен конструкторський набір містить малюнки і схеми з моделями різних конструкцій. Для того, щоб успішно «зібрати — розібрати» певні об'єкти, діти мають уміти читати запропоновані схеми, малюнки. Інакше вони часто припускаються помилки на початку або в середині відтворення конструкції і знаходять не самі помилки, а тільки їх вплив на результат після закінчення складання конструкції, що призводить до потреби розбирати її і починати все спочатку. Останнє викликає в дітей небажання не лише повторювати складання цієї моделі, а й конструювати інші. У них зникає інтерес до цього виду діяльності.

З метою запобігання в конструюванні з деталей конструктора наслідуванню і для розвитку діяльності творчого характеру доцільно організовувати широке самостійне дитяче експериментування з новим матеріалом (I етап); пропонувати дітям проблемні завдання двох типів: на розвиток уяви і на формування узагальнених способів конструювання, що передбачає використання вміння експериментувати з новим матеріалом у нових умовах (II етап); організовувати конструювання за власним бажанням (III етап) — за Л. Парамоною, Г. Урадовських.

Дитяче експериментування з матеріалом сприяє виявленню особливостей і можливостей нового матеріалу, необхідних для вирішення проблемних завдань.

Пропонуючи дітям завдання, слід пам'ятати, що, з одного боку, вони спрямовують пошукову діяльність дітей, з другого — звужують її. Головним для дітей стає результат. Вони прагнуть вирішити завдання, але при цьому не шукають варіантів, раціональних чи оригінальних способів вирішень. Все це гальмує розвиток творчості.

Доцільно пропонувати дітям проблемні завдання на варіативну добудову заданих педагогом фігур (за Г. Урадовських) після опанування ними експериментування з матеріалом. Такий підхід сприятиме розвитку в дітей уяви і формуванню узагальнених способів конструювання. У цих умовах діти не задовольняються лише одним знайденим рішенням, а з більшим інтересом шукають інших варіантів рішень, користуючись експериментуванням як засобом побудови своєї пошукової діяльності.

На третьому етапі діти створюють конструкції за власним задумом. Зміст цих конструкцій (образів), їхню якість, варіативність, новизну, оригінальність, виразність, ступінь віддаленості образу, що створюється від вихідної моделі, наділення одних і тих самих образів різними властивостями та функціями Л. Парамонова та Г. Урадовських розглядають як показники розвитку дитячої творчої уяви.

Завдання конструювання з деталей конструкторів

для дітей молодшого дошкільного віку

- ознайомлювати дошкільнят з деталями конструкторських наборів, заохочувати до експериментування з ними;
- вчити створювати найпростіші конструкції, з'єднуючи декілька деталей.

Дітям цієї вікової групи доцільно дати змогу самостійно ознайомлюватися з деталями найпростішого конструкторського набору через практичне експериментування з ним. Для цього можна використовувати набір «Стандартний комплект цеглинок LEGO DUPLO», який складається з великої кількості (104 шт.) яскравих, об'ємних деталей чотирьох основних кольорів (червоний, синій, жовтий, зелений), що мають різну геометричну форму. Кількість деталей дає змогу об'єднати дітей за підгрупами (4—5 осіб).

Для першого практичного ознайомлення з новим матеріалом важливо надати достатньо місця, щоб усередині могла

розміститися велика кількість деталей, а довкола працювали діти. Кожній дитині у підгрупі слід забезпечити можливість взяти будь-яку деталь. При цьому треба враховувати схильність дітей молодшого дошкільного віку до наслідування: ту деталь, що обрала одна дитина, хоче взяти інша. Однак вихователь не повинен одразу поспішати на допомогу і давати із набору таку саму деталь (можливо, іншого кольору). Краще запропонувати дитині пошукати таку деталь, це сприятиме розвитку в дошкільняти сенсорики, орієнтувальної діяльності, певної самостійності. І лише в тому разі, якщо дитина самостійно не впоралася, педагог може допомогти: дібрати кілька деталей (3—4) і запропонувати з них обрати потрібну.

Як свідчить досвід, молодші дошкільнята спочатку не схильні розглядати деталі: вони одразу починають їх об'єднувати, намагаючись щось побудувати. При цьому багато хто з них приставляє одну деталь до іншої або ставить їх одна на одну, не скріплюючи між собою. Однак через те, що деталі мають нерівні поверхні (опуклі та ввігнуті), діти змушені повертати їх багато разів, щоб знайти рівні сторони. Дехто робить спробу прикласти деталі одну до одної по-різному: рівними чи нерівними сторонами. Під час таких спроб пази випадково збігаються зі штифтами і деталі скріплюються між собою. Для дітей це є відкриттям: вони радісно починають усім показувати і повторювати дії з'єднання. Тоді й інші діти підгрупи починають робити так само.

Вихователю слід визначити заздалегідь, чи є в підгрупі діти, які мають досвід роботи з таким конструктором, та об'єднати їх в окрему групу для того, щоб інші могли зробити для себе «відкриття» спроби кріплення. Після того як спосіб з'єднання деталей «винайшли» і засвоїли всі діти, їх можна об'єднувати.

У результаті практичних спроб діти, з'єднуючи декілька деталей, отримують різні конструкції, позначають їх словом (автомобіль, трамвайчик, кораблик тощо) і діють з ними. Іноді, додаючи деталі до вже наявної конструкції, малята отримують або нову конструкцію («тепер це буде будинок»), або нові її властивості («зараз це великий кораблик»).

На наступних двох-трьох заняттях вихователь використовує або цей конструктор, доповнюючи його дрібни-

ми деталями, або інший — «Великий базовий набір LEGO DUPLO», у якому вже 146 деталей, зокрема, свійські тварини, чоловічки, автомобільчики і деталі з нанесеними на них малюнками. З підгрупами дітей вихователь організовує сюжетне конструювання, розігруючи разом із ними нескладні ситуації: наприклад, будують потяг, і люди їдуть в ньому на відпочинок; будують гараж для машинок, деякі з них конструюють самі і т. ін.

Завдання конструювання з деталей конструкторів

для дітей середнього дошкільного віку

- розвивати інтерес у дітей до конструювання з деталей конструкторів;
- формувати вміння у дошкільнят визначати у предметах їхні просторові характеристики;
- навчати дітей конструювати різні моделі за зразком (зокрема, за малюнками, схемами), умовами.

Із дітьми цієї вікової групи організовується більш цілеспрямована робота, пов'язана з акцентуванням їхньої уваги на конструюванні. При цьому використовують ігрові прийоми, завдяки чому цей процес стає мотивованим і цікавим.

У такому віці в дітей формують уміння визначати у предметах їх просторові характеристики: «високий — низький», «широкий — вузький», «довгий — короткий». (Цю роботу проводять також із використанням будівельного матеріалу.) Дітям пропонують побудувати коротку і довгу доріжку; широкі й вузькі ворота, дороги для машин різних розмірів; високу і низьку огорожу тощо — тільки тепер способом кріплення деталей. Цьому можна присвятити три-чотири заняття і в кінці кожного обіграти готові конструкції, використовуючи машинки, фігурки тварин, чоловічків.

Завдання конструювання з деталей конструкторів

для дітей старшого дошкільного віку

- ознайомити дітей з різними видами конструкторів;
- навчити закріплювати деталі за допомогою шипів, штифтів, гайок, гвинтів тощо;
- вчити конструювати різні моделі за малюнком, умовами, власним задумом, розширювати тематику конструкцій.

Спочатку краще використовувати вже відомі дітям конструктори, передусім базові набори, а тематичні — тільки як додатковий матеріал.

Якісні зміни, що відбуваються в діяльності п'ятирічних дітей, дають змогу надалі ставити перед ними проблемні завдання, спрямовані на розвиток уяви і творчості. Для занять доцільно дітей об'єднати у підгрупи (по 5—6 дітей у кожній).

На першому занятті Л. Парамонова радить запропонувати кожній дитині Г-подібну фігуру, зроблену з деталей конструктора, і сказати: «Це — недобудована конструкція. Я почала будувати, а ви відгадайте, що я хотіла зробити, і добудуйте. Перш ніж почати конструювати, тихенько мені скажіть, що ви будете робити». Спочатку діти розглядають фігуру, по-різному розміщуючи її у просторі, перевертають інколи по кілька разів; деякі з них беруть інші, менші деталі й приставляють до неї тощо. І тільки після такого розмірковування діти називають те, що, на їхню думку, почав робити вихователь. І далі добудовуванням заданої основи діти створюють різні, як правило, структурно прості конструкції: літак, будинок тощо. Вихователь схвалює дитячі рішення, а потім каже, що вони почали робити не літак, і не будинок, а щось інше, і пропонує подумати, що б це могло

бути. Діти починають або перебудовувати свою модель, видозмінювати її, або розбирати і конструювати по-новому. У результаті цього діти на одній Г-подібній основі можуть створити декілька нових конструкцій.

На наступних заняттях як основу недобудованої конструкції можна давати інші фігури: Т- і П-подібні, а також довгий тонкий і короткий товстий бруски, складені з кількох деталей конструктора. Завдання повторюються.

Під час такої діяльності діти починають діяти впевненіше, а деякі з них пропонують одразу 2—3 варіанти конструкції. При цьому задана фігура є основою, яку діти доповнюють для отримання нової конструкції.

Надалі на заняттях вони починають використовувати задану фігуру не лише як основу, а й як деталь нової конструкції. Наприклад, довгий брусок — це труба великого пароплава чи стовп, на якому тримається гойдалка, тощо. Це свідчить про те, що задум (образ) вибудовується способом уведення заданої фігури не як основи, як це було раніше, а як елементів загальної конструкції. А це — показник вищого рівня розвитку уяви, творчості дитини 5—6-ти років.

Для сюжетного колективного конструювання важливо створювати необхідні умови: обрати разом із дітьми місце (килим, кілька столів тощо), забезпечити великими пластинами-підставками і додатковими тематичними наборами LEGO DACTA типу «Міський транспорт», «Люди світу», «Свійські тварини» тощо.

Самостійне практичне експериментування

Старшим дошкільнятам можна також запропонувати конструктор й іншого зразка, крім перелічених. Наприклад, конструктор «Тектон», що складається з 202 деталей. Основні з них — кольорові пласкі пластини чотирьох конфігурацій: вузька, трикутна, чотирикутна і п'ятикутна. Кріпляться вони між собою кольоровими вузлами також чотирьох видів, що відрізняються один від одного кількістю зачіпок (з двома, трьома, чотирма, п'ятьма). Крім цього у наборі є стрижні двох видів (довгі й короткі), а також колеса (великі й маленькі). Конструктор вирізняється компактністю, оскільки основні деталі пласкі. Водночас з'єднання пласких пластин із використанням різних видів вузлів дає змогу отримати велике розмаїття об'ємних форм, які діти потім використовують або як основу для майбутніх конструкцій, або як частини, деталі складних і дуже оригінальних конструкцій. Тематика конструкцій необмежена.

Спочатку дітям потрібно створити умови для самостійного ознайомлення з конструктором через практичне випробування його можливостей. При цьому слід заздалегідь прибрати кольорові додатки, що є в наборах (у них показано різні способи кріплення, а також зображено вже готові конструкції різної тематики — зірки, замок, лицар, тварини, комахи тощо. Саме це діти мають намагатися зробити самостійно через практичні спроби.

Якщо комусь із дітей вдасться зробити об'ємну фігуру у формі піраміди чи куба, вихователь може запропонувати зробити кулю (багатогранник) із пласких великих деталей чи з вузьких смужок. Цього достатньо для подальшого використання отриманих фігур у нових конструкціях (вертоліт, маленький віслик тощо).

Дітям можна запропонувати кілька простих каркасів, на основі яких вони можуть створювати різні конструкції (каркасне конструювання як форма навчання).

Тільки після кількох занять, у результаті яких діти оволодівають основними способами скріплення і досягають певних успіхів у створенні конструкції за власним задумом і за каркасом, їм можна показати додатки — ілюстрації. Це позитивно впливає на діяльність дітей: розширюється тематика, ускладнюються їхні конструкції, оскільки вони ви-

користовують окремі конструкторські рішення, наведені в додатках. Однак слід зазначити, що діти вже не намагаються точно відтворити те, що побачили. Наприклад, дитині сподобалася риба, запропонована в додатках. Але вона конструє рибу іншої форми, інших розмірів і кольорів.

Далі доцільно використовувати завдання на добудову заданих фігур. Вихователь заздалегідь готує їх із деталей нового конструктора. На їх основі діти створюють різні оригінальні моделі, і це дає їм змогу відійти від заданої в додатках-ілюстраціях тематики.

Цю систему навчання конструювання з деталей конструкторів для розвитку у дітей уяви, творчості, ініціативи, самостійності можна реалізувати, використовуючи й інші види конструкторів. Однак слід дотримуватись основних принципів організації навчання: вилучити з конструкторських наборів усі додатки; створити умови для самостійного практичного експериментування з новим для дітей матеріалом, а потім пропонувати їм серію проблемних завдань, що поступово ускладнюються і сприяють збагаченню способів побудови образу та розвитку уяви, творчості, ініціативи; уводити конструювання в інші види дитячої діяльності (ігри-драматизації, малювання, складання казок тощо).

У старшому дошкільному віці дітям доцільно пропонувати для самостійної діяльності і великогабаритні просторові пластини конструктора фірми «Квадро» як у приміщенні, так і на ділянці. Важливо те, що в кожному з цих конструкторів поряд із великими деталями є їх копії у значно зменшеному вигляді. Це дає змогу дітям спочатку відпрацювати свої задуми через моделювання з дрібних деталей, а відтак втілити ці моделі у великогабаритних міцних конструкціях, які можуть використовуватися в іграх тривалий час. Таке практичне переведення дрібних конструкцій у великі дає змогу дітям планувати й моделювати свої задуми, пов'язані зі створенням великих функціональних конструкцій, і суттєво впливає на розвиток у дітей просторових уявлень, образного мислення.

Конструктор «Квадро» представлений кількома окремими наборами: «Стартер», «Бейсик», «Юніор», «Універсал», «Мобіль» та ін. Базисними з них є «Універсал», «Юніор» та «Бейсик».

До складу конструкторів системи «Квадро» входять: трубчаті деталі, які міцно й зручно з'єднані між собою і мають різноманітну просторову конфігурацію. З'єднують деталі за допомогою прямих і кутових муфт-вкладок та болтів для скріплення. Цілеспрямовано з'єднуючи трубчаті деталі, діти спочатку отримують каркаси майбутніх конструкцій, які потім через приєднання до них відповідних площин перетворюють на завершені будови. За своїм змістом конструктори «Квадро» дають змогу більш повноцінно реалізувати принципи каркасного конструювання, що забезпечує розвиток у дітей образного мислення та уяви.

В інструкціях показано способи скріплення, в яких вихователю слід розібратися заздалегідь, щоб можна було допомогти дітям. Дошкільнятам все ж таки краще дати змогу засвоїти конструктор через практичне експериментування спочатку з дрібними деталями, а потім з великими, не використовуючи показу ілюстрації. Після цього як зразок можна пропонувати дітям прості конструкції (меблі, будинок тощо), які виконав вихователь із малих деталей для відтворення їх дітьми з великих деталей.

Під час конструювання з використанням «Квадро» дошкільнята завжди працюють колективно, що потребує від них узгодженості в діях, попереднього спільного обговорення. Це дуже важливо для формування доброзичливих стосунків між дітьми.

